

Elektrilevi OÜ ettepanekud riigihangete seaduse muutmiseks

Austatud Rahandusministeerium

Advokaadibüroo TGS Baltic AS viib Rahandusministeeriumi tellimusel läbi uuringut, kas ja kuidas saab riigihangete seaduse (RHS) regulatsiooni või riigihangete registri tehnilisi lahendusi muuta. Samuti võib olla lisaks RHS-i või registri tehniliste lahenduste muutmisele veel meetmeid, kuidas hankijate tööd tõhustada. Eesmärk on muuta riigihanke läbiviimine tõhusamaks, lihtsamaks, kiiremaks.

Elektrilevi OÜ (edaspidi Elektrilevi) toetab Rahandusministeeriumi algatust muuta RHS-i bürokraatiavabamaks ning soovib esitada ka omalt poolt paar olulise mõjuga ettepanekut seaduse muutmiseks.

I Erisuse loomine kriisiolukorras asjade ja teenuste ostmiseks

Elektrilevi tegutseb jaotusvõrguettevõtjana elektrituruseaduse (ELTS) § 8 lõike 3 mõistes ning võrgustikusektori hankijana RHS § 5 lg 3 punkti 2 mõistes. Samuti tegutseb Elektrilevi elutähtsa teenuse osutajana kooskõlas hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1¹ punktiga 1.

ELTS § 65 alusel avalikkusele erinevaid võrguteenuseid osutades on Elektrilevi korduvalt kokku puutunud olukorraga, kus vaatamata põhjalikule eeltööle ja planeerimisele, sealhulgas erinevate tööde tellimisele suunatud hangete korraldamisele jääb elektrivõrgus tormi tagajärgede kõrvaldamiseks vajalike rikketööde tegemiseks puudu hädavajalikku ressursi. Elektrilevi viib iga-aastaselt elektrivõrgu tööde tegemiseks läbi mitmeid riigihankemenetlusi, mille maksumus ulatub kümnete miljonite eurodeni. Ometi on see osutunud ebapiisavaks kriisiolukordades, kus ulatusliku tormi tulemusena on tarbijad päevi võrguühendusest, vaatamata asjaolule, et Elektrilevi on kaasanud elektrivõrgu rikketöödele kõik hankelepinglest partnerid, sealhulgas partnerid teistest lepingupiirkondadest. Viimastel aastatel esineb selliseid kriisiolukordi aina sagedamini ja nende mõjud on üha laastavamad. Näiteks 2023. aasta lõpus aset leidnud ulatusliku tormi tagajärgede likvideerimiseks kulus Elektrilevil ca 6 miljonit eurot.

Elektrilevi on aastate jooksul katsetanud kõnealusest problemaatilisest olukorrast väljapääsu leidmiseks erinevaid lahendusi, sõlmides muu hulgas hangete tulemusena kümnete partneritega rikketööde lepinguid, mille alusel tellitakse töid kiirkorras üksnes kriisiolukordades. Sellised lahendused aga praktikas ei toimi, kuna põhjustavad partnerile suuri kulutusi, sest kriisivälisel ajal tööde tellimise vajadust (sellises mahus) ei esine ja ressursi ootel hoidmine ei ole töövõtja jaoks mõistlik. Kirjeldatud hankelepingle täitmine on nii Elektrilevile kui lõppastmes võrguteenuse tarbijale äärmiselt kulukas ja seetõttu ei ole selline lahendus jätkusuutlik. Samas tähendavad rikete kõrvaldamisel tehtavad ebamõistlikult suured kulud võimalust teha elektrivõrgu plaanilisi töid väiksemas mahus, millega kaasneb suurem rikete oht tulevikus.

ELEKTRILEVI OÜ

Veskiposti 2, 10138 Tallinn
Eraklientide teenindus: 777 1545
Äriklientide teenindus: 777 1747
Rikketelefon 1343

Reg.kood 11050857
info@elektrilevi.ee
ariklient@elektrilevi.ee
www.elektrilevi.ee

Praktikas on Elektrilevil ilmnenud erinevaid koostöövõimalusi kolmandate isikutega, muu hulgas teiste hankijatega (näiteks Riigimetsa Majandamise Keskus), kelle poolt hankemenetluse tulemusena sõlmitud lepingute alusel kasutada olevat inimressurssi ja mehhanisme saaks Elektrilevi vajadusel kasutada kriisiolukorras, täpsemini ulatuslike elektrikatkestuste kõrvaldamisel. Selliste lepingute alusel ressursi kasutamine ei ole Elektrilevile lubatud juhul, kui tööde maksumus algab 60 000 eurost, mis on võrgustikusektori hankija lihthanke piirmäär.

Eeltoodust tulenevalt palub Elektrilevi Rahandusministeeriumil kaaluda elutähtsa teenuse osutajale vastava teenuse osutamiseks vajalike asjade, teenuste ja ehitustööde ostmiseks eriregulatsiooni kehtestamist eelkirjeldatud kriisiolukordade tarbeks. Elektrilevi pakub välja, et vastava erisuse võiks lisada RHS § 11 lõike 1 loetelusse. Vajadusel on Elektrilevi valmis andma lisaselgitusi ja aitama vastava erisuse sõnastuse väljatöötamisel.

II Elektriturseaduse ja riigihangete seaduse vastuolud

ELTS § 76¹ lõikest 2 tulenevalt osutab võrguettevõtja üldteenust ise või kui ta ise elektrienergiat ei müü, korraldab ta teenuse osutamiseks müüja leidmiseks riigihanke, eelistamata seejuures sidusettevõtjat. Elektrilevil ei ole elektrienergia müük kooskõlas ELTS § 16 lõikega 2 lubatud, mistõttu kohustab seadus Elektrilevi korraldama riigihanke. Samas on ELTS § 76¹ lõikes 2 nimetatud mõiste „riigihange“ eksitav ning sisult ja olemuselt on tegemist konkursiga.

Üldteenust osutatakse elektrienergia tarbijatele, kes ei ole sõlminud ühegi elektrimüüjaga lepingut elektrienergia ostuks. See tähendab, et hankel edukaks osutunud elektrimüüja hakkab üldteenust osutama tarbijatele, kes temale selle eest tasu maksuma kohustuvad. Ei elektrimüüja ega üldteenuse tarbijad Elektrilevile üldteenuse osutamise eest tasu ei maksa. Elektrilevi vaates on seega tegemist lepinguga, mille nii eeldatav kui lepinguline maksumus on null eurot.

RHS ei sätesta võrgustikusektori hankijale kirjeldatud teenuse tarbeks riigihanke läbiviimise kohustust. Võrgustikusektori hankija kohustub korraldama lihthankemenetluse asjade ja teenuste ostmisel alates 60 000 eurost ning riigihanke alates riigihanke rahvusvahelisest piirmäärast, mis on 443 000 eurot. Olukorras, kus hankelepingu maksumuseks on null eurot, ei saa võrguettevõtjal tekkida kohustust korraldada riigihange. Tegemist saab olla konkursiga, mida hankija saab läbi viia riigihangete registris väikehankena. Sellest tulenevalt on ka ebaselge, kas riigihange, mis on läbi viidud väikehankena, on nt RHS-i alusel vaidlustatav.

Täiendavalt on võrguettevõtjale ELTS § 66² lõikega 1 seatud kohustus hankida paindlikkusteenuseid riigihanke teel. Seejuures tuleb ELTS § 66² lõike 2 kohaselt riigihanke tingimused kooskõlastada Konkurentsiametiga, kes kontrollib riigihanke tingimuste vastavust võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõttele. Seega on võrguettevõtjal paindlikkusteenuseid hankides kohustus koostada alusdokumendid RHS-i nõuetele vastavalt, kuid samal ajal tuleb võrguettevõtjal täita ka ELTS-is sätestatud eritingimusi. Samasisuline regulatsioon kehtib ka sagedusega mitteseotud tugiteenuste hankimisel (ELTS § 66³ lõikes 2 ja 3).

ELTS ei reguleeri, kas ja millises ulatuses on Konkurentsiametil kohustus kontrollida riigihanke tingimuste vastavust RHS-ile. On tavapärane, et tingimuste kooskõlastamise protsessis teeb Konkurentsiamet võrguettevõtjale ettepanekuid tingimuste muutmiseks, kuid on ebaselge, mis saab olukorras, kus Konkurentsiameti soovitudele vastavad tingimused on vastuolus RHS-iga.

Kuigi võrguettevõtja ei ole vaba riigihanke tingimusi koostama, on siiski vastutus riigihanke tingimuste vastavuse eest RHS-ile võrguettevõtjal kui hankijal. Samuti on ebaselge, mis saab olukorras, kus VAKO kohustab võrguettevõtjat kui hankijat alusdokumente muutma – kas ka need muudatused tuleb taaskord kooskõlastada Konkurentsiametiga ning mis saab juhul, kui Konkurentsiamet muudatusi ei kooskõlasta.

Elektrilevi hinnangul vajavad riigihanke korraldamise kohustust sisaldavad ELTS-i sätted Rahandusministeeriumi tähelepanu. Kõnealusel juhul ei ole küll tegu RHS-i sätetega, kuid on mõistlik, kui RHS-i täitmise üle järelevalvet teostav Rahandusministeerium jälgib ka seda, kuidas teistes õigusaktides riigihangetega seonduvat reguleeritakse. Elektrilevi hinnangul oleks ainuõige, kui riigihanke korraldamist reguleeritaks ainuüksi RHS-is, et ei tekiks ülalkirjeldatud olukordi, kus õigusaktide nõuetes esineb vastuolusid. Ka ei saa pidada aktsepteeritavaks, et Elektrilevile on pandud riigihanke korraldamise kohustus olukorras, kus RHS-i järgi seda olema ei peaks. Elektrilevil on ootus, et Rahandusministeerium leiab ülalkirjeldatud kitsaskohtadele koostöös Kliimaministeeriumiga lahendused. Ka on Elektrilevi ise valmis aktiivselt panustama ning võimalikke lahendusi välja pakkuma.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Carmen Linnumäe
Elektrilevi OÜ õigus- ja regulaatorsuhete üksuse juht